

MĂRTURII DIN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE
Așa cum au fost prezentate Regelui Ferdinand

Alegerea textelor și note
Sorin Cristescu

MĂRTURII DIN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE *Așa cum au fost prezentate Regelui Ferdinand*

Alegerea textelor și note
Sorin Cristescu

EDITURA
**CETATEA
DE SCAUN**

Cuprins

Cuvânt introductiv	13
1. Două memorii despre participarea colonelului Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul la campaniile din 1916 - 1917	15
2. Memoriul Colonelului Mihăilescu Dumitru relativ la omiterea sa de la avansarea la gradul de general de brigadă	52
3. Memoriul Lt. Colonelului Șeinescu Radu	61
4. UN RĂSPUNS	77
5. Bătălia de la Mărășești (relațiune oficială) Marele Cartier General	102
6. Memoriul generalului Constantin Christescu	165
7. Memoriul Colonelului Lascăr Caracaș	176
8. Regimentul „Gorj” Nr. 18 în arhiva Casei Regale a României	185
9. Regele Ferdinand. Propuneri pentru conferirea Ordinului Sf. Gheorghe	218
10. Căpitan Deculescu Nicolae – un erou evadat din captivitatea inamicului	222
11. Memoriul generalului Gh. Dabija	245
12. Memoriul căpitanului Pătrășcoiu V. Nicolae	253
13. Memoriul sublocotenentului George P. Diaconu	298
14. Memoriul sublocotenentului Dinculescu Gheorghe	329
15. Memoriul generalului Alexandru Socec	333

16. Memoriul generalului Nicolae Sinescu	344
17. Memoriul generalului Nicolae Petala.....	364
18. Decupaje din Monitorul Oficial.....	375
Lista ilustrațiilor	385

Cuvânt introductiv

Volumul de documente „Mărturii din Războiul de Întregire” aduce în fața cititorilor o serie de documente inedite aflate la Arhivele Statului, în fondul *Casa Regală. Documente oficiale*. O excepție o constituie seria de articole publicate de generalul Constantin Prezan în ziarul *Neamul Românesc* al lui Nicolae Iorga, în iunie 1918. Majoritatea documentelor se află în dosarul 128/1918: este vorba despre documentele 1, 2, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 16 și 17. Documentul 4 - Bătălia de la Mărășești (relațiune oficială) - constituie dosarul 132/1918, documentul 6 - Regimentul 18 Gorj - reprezintă o parte din dosarul 66/1917, documentul 7 - Propunerile Regelui Ferdinand pentru conferirea ordinului rusesc *Sf. Gheorghe* formează o parte din dosarul 85/1917, în fine, decupajele din *Monitorul Oficial* formează o parte din dosarul 119/1918.

Am ales aceste documente pentru faptul că, în felul acesta, putem să aducem în fața cititorului sentimentele și zbuciumul sufletesc ale unora dintre protagoniștii unei epoci glorioase și tragice deopotrivă. Mărturiile cu caracter voit literar, precum cele despre Regimentul 18 Gorj, sunt contrabalansate de descrierea tehnică a bătăliei de la Mărășești sau de argumentele la fel de precise din răspunsul generalului Prezan către generalul Averescu. Cele mai interesante sunt memoriile cuprinse în dosarul 128/1918, adresate în principiu șefului casei militare a regelui, generalul Râmniceanu¹, dar pe care regele Ferdinand, atât de conștiincios și de

¹ Theodor Râmniceanu (1860 -1932) general de brigadă (15/28 februarie 1914 cf. Anuarului armatei 1915, p. 37. În Războiul de Întregire a fost Comandant al Corpului grănicerilor și șef al Casei Militare Regale, începând cu ziua de 1/14

preocupat de problemele armatei, le-a citit cu siguranță pagină cu pagină. Trecând dincolo de subiectivismele personale, de conflictele inerente între oameni, ceea ce rămâne este devotamentul și ardoarea puse în slujba idealului național atât de ofițerii inferiori, cât și de colonei și generali.

Despre fiecare aspect prezentat în aceste documente există monografii și spații ample în lucrarea lui Constantin Kirițescu *Istoria Războiului de întregire a României* sau în marile sinteze despre participarea României la Primul Război Mondial din anii 80. Dar, în textele alese de noi vorbesc chiar cei care, prin fapta și sacrificiul lor, au făurit istoria și acest lucru le conferă o valoare deosebită, o încărcătură emoțională cu totul specială prin intermediul căreia putem să retrăim cu intensitate dramaticele evenimente care au marcat făurirea României Mari.

Fiecare document reprezintă un crâmpeli de istorie, o parte din „acele momente sublime” despre care, așa cum spunea celebrul scriitor austriac Stefan Zweig, „când creează în mod desăvârșit, istoria nu are nevoie de vreo mână care să o ajute. Acolo unde ea cârmuiește cu adevărat ca poetă, ca dramaturgă, niciun poet nu trebuie să încerce să o depășească.”

1. Două memorii despre participarea colonelului Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul la campaniile din 1916 - 1917

Colonel Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul

Gheorghe (Zizi) Cantacuzino (25 decembrie 1869/6 ianuarie 1870 - 14 octombrie 1937), viitorul general și președinte de onoare al Mișcării Legionare, a fost o figură, să-i spunem pitorească, a vieții mondene bucureștene de la sfârșitul

secolului al XIX-lea. Aflăm acest lucru din mai multe surse. Prima ar fi una dintre însemnările zilnice ale lui Titu Maiorescu² - însemnarea din 28 octombrie/9 noiembrie 1897:

„Prințesa Maria înamorată de ofițerul Zizi Cantacuzino (cam nătăfleş, fiul din flori cu o nemțoaică al inginerului Ioan Cantacuzino) care a avut istoria cu d-șoara Fălcoianu-Racoviță. În timpul bolii lui Ferdinand (de pe la 28 aprilie până acum, 6 luni de mare slăbiciune, tifos) spune Dr. Cantacuzino³ că acum, de vreo lună, prințesa Maria este *schwanger* [însărcinată]. Ea a plecat acum vreo 10 zile la Coburg, bolnavă, hemoragie. Să fi încercat să avorteze fiindcă e evident că în boala lui, Ferdinand n-ar fi putut concepe el? Se va fi silit ea de vreo lună să coabiteze cu Ferdinand pentru a face să se creadă că este de el însărcinată? Dr. Cantacuzino se plânge tocmai de această tentativă periculoasă pentru slăbitul reconvalescent.

Mare inconvenient! Am avut în scaunul Domniei mulți prinți berbanți, dar doamnele erau cinstite. Și după o căsnicie bună ca a regelui Carol să vină o destrăbălare a viitoarei Regine Maria?”⁴

Aventura principesei cu ofițerul Cantacuzino a ajuns să fie discutată într-un consiliu de miniștri, în septembrie 1897⁵. Aceasta nu l-a împiedicat însă pe Zizi Cantacuzino să devină un apropiat al familiei princiare, din 1898 - profesor de gimnastică și călărie al micului prinț Carol.

În aceste condiții, în vara lui 1899, are loc o a doua aventură a principesei Maria cu locotenentul Cantacuzino, la bordul navei de pasageri „Împăratul Traian”, ancorată în rada portului Constanța, aventură care stârnește un scandal imens în familia

² Biblioteca Academiei Române, Titu Maiorescu, mss. 3658, p. 35.

³ Dr. Ioan Cantacuzino (1849 -1920) mamoaș al familiei regale.

⁴ Text publicat în Sorin Cristescu, *Politica regelui Carol I (1878 -1912)* Editura Paideia, București, 2017, p. 183.

⁵ Sorin Cristescu (editor), *Scrisorile regelui Carol I din arhiva de la Sigmaringen 1878 - 1905*, Editura Paideia, București, 2011, pag. 379 -381; în continuare se va cita *Sigmaringen*.

regală, cu greu aplanat grație bunăvoinței și iubirii pe care principele Ferdinand o purta soției sale⁶.

În anii 1930, Gh. Cantacuzino, aureolat de faima faptelor sale de vitejie devine o personalitate de frunte a Mișcării Legionare, va fi și președintele ei de onoare și, în aceste condiții, după asasinarea premierului I.Gh. Duca pe peronul gării din Sinaia, la 29 decembrie 1933, ajunge la închisoarea Jilava, alături de majoritatea liderilor Mișcării, suspectați de complicitate morală la odiosul asasinat. Acolo, Gh. Cantacuzino, care din 1918 era general, își amuză camarazii cu povestirile năzbâtiilor sale din tinerețe. Două dintre aceste istorisiri, „care se puteau povesti”, sunt consemnate cu talent de unul dintre cei închiși alături de el, celebrul jurnalist și filosof Nichifor Crainic, în cartea sa de memorii *Zile albe, zile negre*.⁷

În fondul Casa Regală. Documente oficiale, dosar 128/1918, filele 297 - 303, este consemnată însă părerea unui lt. col., N. Dimitriu, și a unui colonel, Rădulescu Dumitru, care au participat la campaniile din 1916 - 1917 în subordinea directă a lui Gh. Cantacuzino și care ne prezintă o imagine foarte diferită a ceea ce se știa despre celebrul grănicer. În condițiile în care, deocamdată, nu dispunem și de alte păreri oficial consemnate, nu ne rămâne decât să le dăm cuvântul:

⁶ Scrisorile Regelui Carol I către mama principesei Maria, în *Sigmaringen*, pp. 422 - 423, scrisorile principesei Maria către sora ei Ducky, care probează aceste afirmații, copiate de lt.col. aghiotant Constantin Prezan și trimise Regelui Carol I, precum și scrisoarea Ducesei de Coburg, mama Mariei, de condamnare a guvernantei Miss Winter, cea care jucase un rol în dezvoltarea scandalului, publicate în original și în traducere în Sorin Cristescu, *Queen Marie of Romania. Letters to Her Mother*, Editura Tritonic, București, 2016 pp. 10 -20.

⁷ Nichifor Crainic, *Zile albe, zile Negre. Memorii*, ediție îngrijită de Nedic Lemnar, Casa Editorială Gândirea, București, 1991, pp. 261 - 264.

MEMORIU

Asupra activității și conduitei Domnului Colonel Cantacuzino Gheorghe⁸, arătând și adevăratul timp petrecut pe front în campanie

În interesul general al armatei și pentru faptul că veșnic sunt urmărit de către Domnul Colonel Cantacuzino pentru a fi distrus, fac acest memoriu încredințat că aduc autorităților militare superioare un adevărat serviciu, arătând cine este Domnul Colonel Cantacuzino, care sunt actele și faptele sale în această campanie, care este adevăratul timp petrecut pe front, și astfel să se pună capăt recompenselor veșnic solicitate prin reclame meșteșugite, dar nefondate și să se elibereze din adevărata tortură acei care sunt sub ordinele sale, înlăturându-se și victimele ce face din subalterni atunci când sunt la mijloc interesele Domniei Sale.

GENERALITĂȚI. În August 1916, când am intrat în campanie, Domnul Colonel Cantacuzino era comandant al Regimentului 1 Grăniceri⁹ aflat în valea Oltului la frontieră, în sectorul județului Argeș; iar subsemnatul eram ajutor și comandant al batalionului 3 din regiment. Pentru că îndeplinisem șase ani neîntrerupt serviciul de pază la frontieră în această zonă, cunoșteam sectorul afectat regimentului pentru serviciul de acoperire perfect de bine, atât în România, cât și în Ungaria; deci, am dat Domnului Colonel Cantacuzino toate indicațiunile și explicațiunile necesare și astfel a parvenit să cunoască sectorul.

⁸ Cantacuzino Gheorghe, Lt. Col., comandantul Regimentului 1 Grăniceri, a fost al 12-lea ofițer decorat cu ordinul *Mihai Viteazul* clasa III-a, prin Înalt Decret No. 2990 din 1 [14] Octombrie 1916: „Pentru bravura și vrednicia arătată pe câmpul de luptă în 1916 în regiunea Valea Sadului.” *Vezi Anuarul ofițerilor și drapelului Armatei Române cărora li s-au conferit ordinul „Mihai Viteazul”, București, 1930, pag. 55. În continuare se va cita: Anuarul ofițerilor și drapelului...*

⁹ Despre participarea Regimentelor 1 și 2 de Grăniceri la Războiul de Întregire vezi lucrarea generalilor Sever Neagoe, Ilie Tender, Gh. Văduva, *Istoria grănicerilor și a începutului poliției de frontieră*, Editura Scaiul, București, 2004, pp. 209-240. La pagina 231 se află reprodus decretul de decorare cu Ordinul *Mihai Viteazul* Clasa III-a al Regimentului 2 Grăniceri, la 10 [23] ianuarie 1917, și al Regimentului 1 Grăniceri la 22 Iunie [5 Iulie] 1918.

Sosind ziua de 14 [27] August 1916 încep și operațiunile militare de război ale regimentului și din acest moment se vede activitatea și modul de conducere al D-Sale.

1. PLECARA REGIMENTULUI. La 14 [27] August 1916, ora 16, regimentul pleca din Căineni¹⁰ fără niciun ordin de operațiune spre frontieră, pe batalioane, obligați fiind să luăm după noi chesoanele cu munițiuni, care a fost o adevărată nenorocire, căci am muncit și istovit oamenii și animalele, răsturnând chesoanele și risipind munițiunea fără de niciun (interes) folos; căci de la linia frontierei am fost nevoiți să renunțăm la chesoane și să le trimitem înapoi.

A susținut să luăm chesoanele cu noi în munte pentru a dovedi că [text ilizibil]

Domnia sa a făcut un adevărat drum de trăsuri în munte, la care a lucrat tot timpul cu întregul regiment.

2. LUPTELE DE LA PORCEȘTI ȘI SEBEȘ. Ajungând la frontieră la 14 [27] August orele 24, formulează primul ordin de operațiune și dispune ca batalioanele regimentului, fără nicio legătură între ele să treacă frontiera în Ungaria, urmând diferite planuri și constituind trei coloane, cu mari intervale [între ele] și cu obiective diferite; iar D-Sa a mers cu batalionul subsemnatului, care eram coloana din dreapta și cea mai depărtată. Coloana din stânga (Bat. 1 și o Baterie de munte) sosește în dimineața zilei de 15 [28] August în fața comunei Porcești¹¹ unde se angajează singură în luptă. Coloana din centru (Bat. 2) sosește în dimineața aceleiași zile în fața comunei Sebeșul de Sus unde de asemenea se angajează singură în luptă. Coloana din dreapta (Bat. 3 și compania de mitraliere) sosește în aceeași zi după-amiază la Comuna Sebeșul de Jos și de aici pleacă la Sebeșul de Sus în ajutorul Bat. 2, angajat în luptă serios și astfel salvează situația acestui Batalion, [dar] fără a putea stabili legătura cu coloana din stânga. Norocul a fost că

¹⁰ Astăzi Căineni este o comună în județul Vâlcea, Oltenia, formată din satele Căinenii Mari, Căinenii Mici (reședința), Greblești, Priloage, Râul Vadului și Robești. Se află la 703 metri altitudine, pe Valea Oltului, la 59 km de reședința județului, municipiul Râmnicu Vâlcea și la 42 km de municipiul Sibiu din județul Sibiu.

¹¹ Din 1966, comuna Porcești se numește Turnu Roșu.

inamicul era serios angajat pe șoseaua Căineni-Sibiu și lipsit de informațiuni, căci altfel am fi fost bătuți fiecare coloană în parte.

3. LUPȚA DIN FAȚA SIBIULUI. Aceasta luptă s-a dat din ordinul D-lui Colonel Cantacuzino și în contra ordinului Diviziei a 23-a, trecând cu regimentul prin orașul Șelimberg¹², fără a controla casele locuitorilor care erau Sași, și din această cauză am fost prinși între două focuri: din față, de la trupele de la Sibiu, din spate de la locuitorii și trupele inamice aflate în Șelimberg care trăgeau din case, și care, prin ajutorul luminilor în timpul nopții, comunicau cu trupele inamice din Sibiu. Am avut pierderi și am fost nevoiți a ne retrage din fața Sibiului, unde am fi putut intra fără dificultăți dacă se executa ordinul Diviziei și dacă se controlau casele locuitorilor din Șelimberg unde s-ar fi dezarmat și făcut prizonieri acei aflați adăpostiți în case.

4. LUPTELE DE LA HERMANI ȘI CORNĂȚELUL. În ziua de 29 August [11 Septembrie] 1916 Domnul Colonel Cantacuzino primește ordinul să facă recunoașteri în Comunele Hermani¹³ și Cornățelul. În loc de recunoașteri, D-I Colonel se angajează în cursul nopții în lupte propriu-zise; când pierde întreg regimentul și se prezintă în ziua următoare la Divizia a 23-a numai cu ofițerul adjutant, ordonanța și agenții de legătură.

Iată pe scurt cum s-a desfășurat această acțiune:

a) În seara zilei de 29 August [11 Septembrie] sosim cu regimentul pe front în fața Comunei Hermani, unde se afla pe poziție regimentul 42 infanterie. Se obțin informațiuni și date precise asupra forțelor inamicului de la comandantul acestui regiment și în urma sa ordinul de luptă pentru a cuceri pozițiunea ocupată de inamic. Lupta se angajează de primul batalion, D-I Colonel Cantacuzino dispăre și celelalte două batalioane, neavând de la cine să mai primească ordine, au venit fiecare în ajutorul primului batalion din inițiativa comandanților respectivi și după cererile care veneau prin agenții de legătură de la unitățile angajate în luptă. La sfârșitul acestei lupte, care n-a avut alt rezultat decât:

pierderi în oameni, animale și munițiuni, apare și D-I Colonel Cantacuzino dând ordin să se adune regimentul chiar pe poziția unde fusese înainte inamicul care, respins, o părăsise. Nu-și ia nicio măsură de siguranță în acest timp și inamicul, aflat în apropiere, deschide un foc puternic de mitraliere producând panică și punând trupa pe fugă în dezordine. Cu multă greutate s-a restabilit ordinea de către ofițeri, s-a rupt lupta și am pornit în direcția Comunei Cornățelul.

b) Ajungând în apropiere de Cornățelul se angajează lupta cu focuri între avant gardă și trupele inamice care ocupau această comună și se ordonă ca batalionul 2, adică avant garda, să atace direct, batalionul 3 să execute atacul de flanc învâluind comuna, iar batalionul 1 rezerva regimentului. Mișcarea începe a se executa, lupta cu focuri continuă; dar după puțin timp se ivesc neînțelegeri între Maiorul Mihail, comandantul avangărzii, și ofițerii din compania a 6-a (Căpitanul Amzulescu și Sub Locotenentul Alexandrescu) care susțineau că inamicul este în comună adăpostit în case, cu toate că a încetat focul; ceva mai mult: ofițerii menționează chiar câteva puncte unde se găsesc mitraliere inamice. Maiorul Mihail susținea că a fost un mic detașament de infanterie care a fugit părăsind comuna. Această chestiune s-a discutat chiar în fața D-lui Colonel Cantacuzino, fiind și eu prezent. Fiind întrebat care este părerea mea, am răspuns: să executăm mișcările ordonate și să controlăm casele din comună pentru a ne încredința de adevăr. Nu am primit niciun răspuns și atunci am continuat cu batalionul meu mișcarea începută.

În acest timp primesc de la D-I Colonel Cantacuzino următorul ordin scris: adunați batalionul și veniți imediat acolo unde vă conduce curierul care va aduce acest ordin. Ordinul scris pe de o parte, faptul că inamicul încetase focul, pe de altă parte, locul necunoscut de mine unde mă va duce curierul, m-a făcut să execut acest ordin. Când am sosit cu prima companie la locul unde am fost condus de curier, am găsit pe D-I Colonel Cantacuzino cu batalionul maiorului Mihail strâns pe malul stâng al râului Haar, unde se lucra la îndulcirea malurilor pentru a se putea trece prin vad căii și oamenii. Pentru că ne găseam în apropiere de liziera comunei (100-

¹² Azi Șelimbăr.

¹³ Probabil comuna Hosman, aflată la 9 kilometri nord-est de comuna Cornățel, ambele fiind așezate pe cursul râului Hârtibaciu.

200 metri) unde inamicul se afla, am spus D-lui Colonel Cantacuzino că facem greșeală adunând regimentul în acel punct, căci inamicul fiind în case va deschide focul asupra noastră; mi s-a răspuns că batalionul 2 a cercetat totul și a luat măsuri de siguranță.

Nu am terminat bine această conversație și deodată vedem câteva rachete, după care inamicul deschide un foc puternic de puști, mitraliere și artilerie. Panica se produce pentru a 2-a oară în această noapte, oamenii demoralizați fug în toate părțile și cu toate silințele ofițerilor de a restabili ordinea și de a lua dispozițiuni de luptă, a fost imposibil. Regimentul este răspândit și pierdut din mâna ofițerilor, oamenii fugind în dezordine în diferite direcțiuni sunt urmăriți de focurile artileriei până când s-a luminat de ziuă și au putut trece spre comunele: Sabdat, Bradul etc.

În această noapte: 29 - 30 August [11 - 12 Septembrie] regimentul este decimat și demoralizat, iar subalternii au ocaziunea să aprecieze pe comandantul lor care în acel timp țipa disperat că vrea să moară pe loc împușcat pentru că a pierdut regimentul. După acest dezastru D-l Colonel Cantacuzino a plecat la Tâlmaciu cu ofițerul adjutant, ordonanța și agenții de legătură pentru a se prezenta la Divizie și a raporta rezultatul. Trupa a fost adunată de subsemnatul și ofițerii regimentului și am condus-o la Tâlmaciu și Vesten¹⁴ în cantonament.

În ziua de 31 August D-l General Manolescu¹⁵, comandantul Corpului I de armată, însoțit de D-l General Kastriș¹⁶, Comandantul Diviziei a 23-a, a venit la Vesten și prin cuvinte frumoase, rostite în fața întregului regiment sub arme, a căutat să ne ridice moralul și să ne îmbărbăteze, dar fără de niciun efect, comandantul regimentului

¹⁴ Astăzi Veștem, în germană Westen, „Satul de Vest”.

¹⁵ Constantin Manolescu (1862 - ?), general român, inițial comandant al Diviziei 2 Infanterie (14/27 august -20 august/3 septembrie) și apoi al Diviziei 13 infanterie (21 august/ 4 septembrie - 2 /15 septembrie 1916).

¹⁶ Matei Castriș (1863 -1924), general român, comandant al Diviziei 23 infanterie în perioada 28 august/10 septembrie - 9/22 septembrie 1916. I s-a luat comanda din cauza manierei ezitante de conducere a trupelor din subordine, care a dus la eșecul acțiunii de ocupare a orașului Sibiu, în perioada inițială a campaniei din 1916.

rămânând același, iar ofițerii și trupa fiind din grăniceri, lesne este de înțeles pentru ce spun, că a rămas fără de efect.

În rezumat, operațiunile executate de regiment în această noapte au fost dezastruoase moralmente și materialmente pentru ofițerii trupă numai din cauza conducerii D-lui Comandant al regimentului, care găsește cu cale să trimită în judecată pe Căpitanul Amzulescu Dumitru, Comandantul Companiei a 6-a din care făcea parte Sub Locotenentul Alexandrescu - [cel] care susținea [susținuse] că inamicul este în comună - pentru motivul că s-ar fi retras cu compania din fața inamicului când a fost atacată cu focuri prin surprindere. Iată dar cine s-a găsit vinovat de acest dezastru.

5. LUPTELE DE LA GURA RÂULUI. După cele întâmplare la Cornățelul, Divizia 23-a, în mod tacit întrebunțează în lupte Regimentul 1 grăniceri pe batalioane, în diferite puncte pentru a-l sustrage de sub comanda D-lui Colonel Cantacuzino, care văzând această situație stăruia zilnic, prin telefon și prin scrisori, pe lângă Șeful de Stat Major al Diviziei, D-l Colonel Rădulescu Dumitru¹⁷ pentru a-i întruni din nou regimentul sub ordinele D-niei Sale.

În acest timp batalioanele luptau separat, batalionul 1 în fața Sibiului, batalionul 2 spre Rășinari și batalionul 3 spre Hermani. Mai târziu batalionul 3 este trimis la Cisnădioara, de unde împreună cu batalionul 2 lupta la Gura Râului și Valari, sub ordinele D-lui General Moșoiu, pe atunci colonel. Cu această ocaziune, D-l Colonel Cantacuzino face primul pas pentru distrugerea mea, care fiind ajutorul său, cunoșteam foarte bine faptele și modul cum a condus regimentul în operațiunile precedente. În acest scop adresează D-lui General Moșoiu¹⁸ un raport prin care să fiu întrebunțat cu batalionul în primele rânduri

¹⁷ Autorul memoriului următor, Rădulescu Dumitru (n. 1870), colonel la 1 [14] septembrie 1917, va fi avansat general de brigadă la 1 aprilie 1924, vezi *Anuarul ofițerilor activi pe anul 1923-24*, p. 22.

¹⁸ Traian Moșoiu (1868 -1932), ofițer în armata austro-ungară, a trecut în 1891 în România, la începutul campaniei comandant al Regimentului 2 Vâlcea, apoi comandant al grupului operativ Olt-Lotru. În ianuarie 1917 va fi avansat general de brigadă. Va ocupa Budapesta la 3 august 1919. Ministrul Comunicațiilor și apoi al Industriilor și Comerțului în guvernul condus de Ion I.C. Brătianu (1922 -1926).

și cât se poate de excentric, iar pe Maiorul Mihail să fie lăsat la rezervă căci în curând va fi schimbat.

În consecință am luptat cu batalionul la Valari și Gura Râului, în situațiuni foarte grele, cu trupele germane. Dacă D-l General Moșoiu a luat sau nu în seamă intervențiunea D-lui Colonel Cantacuzino, nu pot ști; cred însă că necesitățile luptei a cerut să fie astfel întrebuițat și deci nu am nimic de spus contra D-lui General Moșoiu, sub ordinele căruia am luptat încă mult timp în urmă. Voiesc însă să dovedesc răutatea D-lui Colonel Cantacuzino, căci atunci când este vinovat de anumite fapte, voiește să distrugă orice urmă sau probă care i-ar fi în mod serios defavorabilă.

6. LUPTA DE LA BOIȚA ȘI RETRAGEREA ÎN MUNȚII COȚII. În primele zile ale lunii Septembrie 1916, trupele inamice ocupând defileul Oltului, fac imposibilă orice comunicare între trupele Corpului I Armată din Transilvania și interiorul țării. În această situație Corpul I Armată dă ordin ca Regimentul 1 Grăniceri să fie trimis de la front la Tâlmaci, la cartier [al Corpului I de Armată], în cel mai scurt timp posibil.

Batalioanele 2 și 3 rupând lupta la Gura Râului și Rășinari se îndreaptă spre Tâlmaci, pe companii, așa cum au putut să se sustragă din luptă. Batalionul 1 a rămas pe front neputându-se degaja din luptă. Ajungând la Cartierul Corpului de Armată numai cu batalioanele 2 și 3, ni se mai atașează pentru operațiuni un batalion de infanterie din Regimentul 9, sub comanda Maiorului Lăzărescu, care batalion înlocuia pe al nostru care nu s-a putut degaja din luptă.

Cu aceste trei batalioane, D-l Colonel Cantacuzino primește ordin de la Corpul I de Armată ca să deschidă defileul Oltului pentru a se putea scurge convoiurile și trupele amice care se retrag forțate de inamic superior în număr și armament.

În ziua de 15 [28] Septembrie 1916, D-l Colonel Cantacuzino dă ordinul de luptă astfel: batalionul Maior Dimitriu¹⁹ pornește din

¹⁹ Autorul acestui memoriu, Nicolae Dimitriu (n. 1873), maior din Regimentul 1 Grăniceri a fost decorat cu Ordinul *Mihai Viteazul* Clasa III-a, prin Înalt Decret No. 3087: „Pentru pilda frumoasă dată subalternilor săi în lupta de la Roșia-Cornățel Transilvania, luând arma unui rănit și mergând la asalt în fruntea

Tâlmaci în direcția Boița²⁰ și ia dispozițiuni de luptă, având stânga rezemată pe Olt și călare pe șoseaua Sibiu-Câineni, Batalionul Maior Mihail la centru și Batalionul Maior Lăzărescu la dreapta. Aceste din urmă două batalioane vor porni prin Râul Sadului²¹ obligate a ține legătura cu Batalionul Maior Dimitriu și a ne întâlni pe platoul Kaiserbrunn și Ravigulu, după ce vom respinge trupele inamice ce vom întâlni în drumul nostru. Nu se reține nicio rezervă, nu se dă niciun punct de întâlnire dacă înaintarea nu reușește și se pierde cu desăvârșire legătura cu batalioanele Maiorilor Mihail și Lăzărescu; căci D-l Colonel Cantacuzino a urmat batalionul subsemnatului unde se găsea și drapelul regimentului. Imediat ce am trecut satul Boița și am urcat pe panta munților s-a angajat lupta în mod serios, inamicul fiind bine adăpostit în lucrări, pe mai multe linii și cu numeroase mitraliere. Am luptat întregă această zi, respingând cu mari pierderi două linii inamice distrugând mai multe mitraliere și obligând pe inamic să retragă de la șosea trupele și mitralierele care barau drumul spre vârful munților pentru a nu fi tăiate și grămădite în Olt.

Către seară mă găseam cu 3 și ½ companii în primele linii și 2 plutoane de rezervă de batalion unde aveam și drapelul. În tot timpul zilei cât a durat lupta D-l Colonel Cantacuzino nu a mai dat niciun ordin, iar cu celelalte batalioane nu a mai avut nicio legătură. Lupta a continuat până noaptea târziu fără să putem înainta până la punctul de întâlnire din cauza rezistenței îndărătnice a trupelor inamice. Plecând subsemnatul luam dispozițiuni în vederea nopții, chiar sub focul inamicului; D-l Colonel Cantacuzino dă ordin ca cele două plutoane de la rezervă și cu drapelul să-l urmeze pe D-nia Sa care pleca de la locul unde se găsea spre dreapta batalionului meu și înspre front; tot acolo trebuia să merg și eu. Am executat ordinul fără a ști ce intențiuni are, și la un moment dat, când eram aproape

trupe sale”. *Anuarul ofițerilor și drapelului...*, pag. 66, poz. 52. Avansat colonel la 1 aprilie 1919, vezi *Anuarul ofițerilor activi pe anul 1923-24*, p. 31.

²⁰ Comuna Boița, jud. Sibiu, aflată la 5 km sud de Tâlmaci, pe râul Olt, celebră pentru ruinele castelului Turnu Roșu.

²¹ Râul Sadu este un afluent pe dreapta al râului Cibin, confluența este chiar la extremitatea sudică a comunei Tâlmaci, iar Cibinul este un afluent al râului Olt, confluența fiind în dreptul localității Turnu Roșu.